

Att jämföra eller inte jämföra – är det frågan?

Jan Teorell

I

I begynnelsen var jämförelsen.

Åtminstone skulle man kunna förledas att tro det. Aristoteles komparativa studier av antikens statsbildningar brukar ju ofta betraktas som den empiriska statsvetenskapens födelse. Också i ett annat avseende är jämförelsen helt grundläggande: att observera är att jämföra. Konstaterandet att ett äpple är rött bygger på en jämförelse mellan föremålet ”äpple” och en färgkarta (Jacoby 1991: 14). Det går alltså knappt att ägna sig åt någon meningsfull vetenskaplig aktivitet utan att, explicit eller implicit, grunda sig på jämförelser. För att citera den brittiske statsvetaren W.J.M. Mackenzie: ”One cannot *not* compare” (cit. i Vedung 1976: 201).

Idag tenderar vi att ta statsvetenskapens jämförande inslag för givet. Datorernas utveckling och informationsspridningens snabba ökningstakt har möjliggjort alltmer storskaliga jämförelser med hjälp av statistiska metoder och data i kvantifierbar form från allt fler länder och tidpunkter. Men som disciplinhistoriskt påstående är det högst tvivelaktigt att jämförelsen skulle inta något slags ursprungsposition – Aristoteles till trots. Statsvetenskapen som organiserad vetenskaplig disciplin började som rättsfilosofi och utvecklades sedan efterhand främst till politisk historieskrivning. Ser man exempelvis till den ”makalöst färgstarka kvartett” som befolkade de fyra professorsstolarna i svensk statsvetenskap på 1930- och 1940-talen var tre utpräglade historiker: Andrén i Göteborg, Brusewitz i Uppsala, och Lagerroth i Lund (Falkemark 1992: 19). Endast Tingsten i Stockholm hade en delvis annorlunda metodologisk inriktning, men fler av hans mest betydelsefulla arbeten var idéhistoriska till sin karaktär. Någon utpräglad ”jämförande metod” (eller åtminstone en medveten diskussion om en sådan) utvecklades inte förrän på 1970-talet i och med Przeworski & Teunes (1970) och Lijpharts (1971) banbrytande arbeten. Den jämförande metoden är alltså inte mycket äldre än det statsvetenskapliga förbundet!

Innebär den jämförande metodens snabba frammarsch, kvantifierad eller ej, ett metodologiskt framsteg? Jag tänkte i denna korta essä

argumentera för en annan ståndpunkt, nämligen att den historiska dimensionen är statsvetenskapens fundament. Jämförelser kan sedan läggas på denna solida grund, men det bör i så fall vara jämförelser över tid, alternativt jämförelser av jämförelser över tid. Den statsvetare som tvingas välja mellan att jämföra enheter vid en given tidpunkt och att jämföra tidpunkter för en given enhet bör alltså alltid välja det senare – så lyder mitt argument i korthet. Vägen fram till det grundar sig på en bestämd syn på vad som utgör en förklaring och är måhända en smula snårig. Låt mig därför ta genvägen över ett exempel.

II

I Sverige avskaffades som bekant ståndsriksdagen 1866 till förmån för en tvåkammarriksdag. I denna valdes första kammaren indirekt med graderad rösträtt av en exklusivt välbärgad elit, medan andra kammaren valdes i en kombination av direkta och (där man så önskade på landsbygden) indirekta val med manlig rösträtt begränsad efter inkomst och förmögenhet. Den successiva utvidgning av rösträtten som sedan skedde i början av 1900-talet, så småningom även till att innefatta den kvinnliga befolkningen, brukar i kombination med parlamentarismens genombrott ifråga om principerna för regeringsbildning ses som de centrala stegen i Sveriges demokratisering (se t.ex. Lewin 2002). Något som man dock redan vid denna tid tycks ha tagit för givet var att riksdagsvalet kunde genomföras utan otillbörlig inblandning, oegentligheter eller fusk. Problem av detta slag, om än inte fullständigt frånvarande, var tydligen mycket ovanliga redan vid tiden för de tidiga andrakammarvalen. I Statistiska Centralbyråns första officiella redogörelse för ett svenskt riksdagsval, år 1872, konstaterades exempelvis att så vitt känt förelåg ”intet enda fall av de uppenbara olagligheter, besticklighet och dylikt, som så sorgligt utmärker valförrättningarna i många främmande länder” (cit. i Wallin 1961: 93). Påståendet baserade sig på en systematisk genomgång av de överklaganden som gjorts i samband med valen. Enligt 1866 års Riksdagsordning § 22 ägde nämligen den som var missnöjd med valet rätt att besvära sig till landshövdingen i respektive län, samt i andra instans till Högsta domstolen. Även om dessa besvär inledningsvis var förhållandevis talrika innehöll de främst klagomål om missförhållanden ”bottnade i slarv, okunnighet och likgiltighet” – inte om fusk eller olagligheter (ibid.: 93).

Med tanke på att fusk och oegentligheter i samband med valen var vanligt förekommande i många samtida västländer – och än idag utgör ett av de centrala hindren mot demokratisering i tredje världen – är det ett anmärkningsvärt faktum att Sverige var så pass befriat från problemet. Hur kan detta komma sig? Hur ska man förklara de svenska valens relativa renhet redan så tidigt som vid mitten av 1800-talet? Låt oss, för att anknyta till det hägrande metodologiska argumentet, skissera en jämförande undersökning i syfte att finna en sådan förklaring. Ett av de länder som vid denna tid inte hade en fullt så oproblematiserad valprocess var USA. Sedan 1789 hade man här hållit val till Representanthuset, vid mitten av 1800-talet med en mycket mer utvidgad rösträtt för män än vad som var fallet i exempelvis Sverige (Keyssar 2000). I gengäld var valfusk och oegentligheter vanligt förekommande. Även om olika typer av belägg för detta kan anföras kan jag här för jämförbarhetens skull nöja mig med att grunda detta påstående på ett likvärdigt källmaterial: valöverklaganden. Också i samband med de amerikanska valen kunde den som var missnöjd med valförrättningen besvära sig (se Jenkins 2004). Dessa överklaganden, som behandlades och dömdes av antingen en kommitté tillsatt av Kongressen eller direkt i plena, bär vittnesbörd om en talrik flora av oegentligheter. Särskilt vanligt förekommande var komprometterande av valhemligheten, ofta genom våld eller hot om våld, samt röstköp, dvs. materiella belöningar utbetalade som ersättning för ett visst förväntat röstningsbeteende (Bensel 2004).

Skulle en jämförande undersökning av Sverige och USA vid ungefär denna tidpunkt, dvs. mitten av 1800-talet, kunna kasta ljus över frågan om varför Sverige var så pass befriat från valfusk? En avgörande skillnad mellan de två länderna som redan antytts gäller det institutionella regelverket som kringgärdade handläggandet av valöverklaganden. En annan potentiellt viktig skillnad gäller förekomsten av organiserade politiska partier. Syftet med det följande är givetvis inte att söka driva hem att den verkliga förklaringen låg i just denna kombination av faktorer. Poängen är att illustrera ett metodologiskt problem. Men för resonemangets skull kan vi tänka oss följande förklaringsresonemang. Ett välfungerande överklagandeinstitut, där faktiska missförhållanden leder till besvär som sedan prövas av en oberoende och opartisk instans, kan mycket väl tänkas fungera som ett effektivt korrektiv mot valfusk och oegentligheter. När handläggningen av och dömandet ifråga om överklaganden blir en partipolitiserad fråga går emellertid denna förmåga förlorad. Två avarter torde då

i stället bli resultatet. Det ena är att överklaganden skickas in från förlorande parter som tillhör det parti som befinner sig majoritet – trots att valet gått rätt till, dvs. trots att det egentligen saknas egentlig grund för att klaga. Uppsåtet med detta är givetvis att få den segrande parten från minoritetspartiet bortvald. Det andra, och kanske ännu mer graverande problemet, är att överklaganden inte skickas in från förlorande parter som tillhör det parti som befinner sig i minoritet – trots att missförhållanden faktiskt skett, eller att resultatet i själva verket rent av är ett utslag av fusk. Skälet till detta är givetvis att man betraktar det som meningslöst att vända sig till en dömande instans som i praktiken representerar det partsintresse man vill söka resning mot. Särskilt det senare innebär med andra ord att valfusk och oegentligheter kan fortgå, eftersom överklagandena helt enkelt inte biter på dessa företeelser.

Denna förklarings tillämplighet på det svenska respektive amerikanska fallet torde vara uppenbart. I Sverige handlades överklaganden av länsstyrelsen respektive Högsta domstolen, två oberoende instanser som inte hade några uppenbara partsintressen att försvara vid riksdagsvalen. Dessutom var den svenska riksdagen före tullvalet 1887 i allt väsentligt partipolitiskt oorganiserad, och detta gällde i synnerhet de svenska riksdagsvalen (Esaiasson 1990). I USA gällde det omvända förhållandet. Den folkvalda församlingen själv var högsta dömande instans i dessa mål som alltså gällde dess egen sammansättning. Och de amerikanska partierna var redan vid denna tidpunkt relativt välutvecklade organisationer, som vid valen kämpade mot varandra om väljarnas gunst (Shefter 1994).

Vi har alltså ett uppenbart fall av ”samvariation” här: i det svenska fallet, där frånvaron av valfusk skall förklaras, saknas också de centrala förklaringsfaktorerna, medan det omvända gäller i det amerikanska fallet. Vari består då egentligen det metodologiska problemet? Vad finns att invända mot denna till synes hävdvunna metod för att belägga en förklaring? Dels finns givetvis de klassiska invändningarna som brukar riktas mot alla förklarande fallstudier. En sådan är den som Lijphart i en berömd formulering kallade ”many variables, small number of cases” (1971: 685). Det finns givetvis många andra skillnader mellan Sverige och USA i mitten av 1800-talet förutom det faktum att USA:s valöverklagandeinstitut var partipolitiserat. Den utvidgade rösträtten har redan nämnts, men en hel serie andra faktorer kan anföras: USA:s federala system, presidentialismen, den mer politiserade förvaltningen, befolkningens sammansättning, osv. Listan kan givetvis göras längre. Hur ska man kunna utesluta att någon av dessa

alternativa förklaringar låg bakom det faktum att Sverige var så pass befriat från valfusk? Ett annat problem gäller tidsordningen mellan det som ska förklara och det som ska förklaras. Hur kan vi, med information från endast en given tidpunkt, utesluta att det inte är förekomsten av valfusk som har drivit fram partipolitiseringsen av valöverklagandeinstitutet?

Dessa klassiska invändningar är emellertid inte de som intresserar mig här. En annan och – skulle jag vilja hävda – mer fundamental invändning mot den statistiska komparationen är att dess förmåga att verkligen ”förklara” något egentligen bara är skenbar – även om de klassiska metodologiska invändningarna hade kunnat tillbakavisas. Den besvarar nämligen fel förklarande frågeställning. Vad jämförelsen mellan Sverige och USA vid denna tidpunkt kan leda till för slutsats (om vi tänker oss att alla andra metodologiska problem vore lösta) är bara en slutsats av typen ”om Sverige hade haft USA:s system för överklaganden i stället, så hade Sverige haft mer valfusk”. Men det var inte den frågan vi ville besvara. Vi ville besvara frågan om vilka faktorer som *givit upphov* till att Sverige vid denna tidpunkt hade så lite valfusk. Denna fråga kan dock inte den statistiska jämförelsen ge oss något tillfredsställande svar på.

Låt säga att vi i stället för att jämföra Sverige med USA genomförde en historisk undersökning. Det vill säga att vi jämförde Sverige med sig självt över tid. Om vi då fortsatte att förlita oss på valöverklaganden som empiriskt material skulle vi troligen komma fram till att det fanns en tid då valfusk och andra oegentligheter i samband med valen förekom även i Sverige, nämligen under sen frihetstid. Sverige hade vid denna tid som bekant en ståndsriksdag, och vid framför allt riksdagsmannavalet 1771 förekom det i samband med valen till både bonde- och borgarståndet att valförrättarna blandade sig i valprocessen på ett otillbörligt sätt, ofta i syfte att manipulera valets utgång.¹ Vi skulle då dessutom upptäcka att Sverige vid denna tid hade ett annat system för hantering av valöverklaganden. Även under frihetstiden skickades överklaganden (i bonde- och borgarståndet) i första instans till landshövdingen i länet, men i andra instans dömdes dessa fall av riksrådet (ungefär den tidens motsvarighet till regeringen). Riksrådet var starkt partipolitiserat. Ända sedan 1739 hade de två partigrupperingarna hattar och mössor kämpat om makten över dels ständerna och riksdagens centrala utskott, men indirekt även över riksrådets sammansättning, och mot frihetstidens slut skedde denna partitrid under alltmer intensifierade former, och med allt tätare maktskiften. Eftersom landshövdingarna var utnämnda av riksrådet stod inte heller de

utanför partistriderna. Med andra ord hade Sverige under sen frihetstid både ett partipolitiserat valöverklagandeinstitut och förekomst av valfusk. Har vi därmed kommit närmare svaret på frågan om varför Sverige i mitten av 1800-talet var så pass befriat från detta problem?

Med samma reservation som ovan (dvs. bortsett från alla andra metodologiska problem som hör fåfallstudien till) skulle jag vilja hävda det. Vi har nu nämligen belägg för en historisk process, där vår förklaringsfaktor (i detta fall en avpolitiserings av överklagandehantering) tycks *ge upphov till* det som ska förklaras (frånvaron av valfusk). Något händelse nämligen med det svenska överklagandeinstitutet mellan dessa båda tidpunkter. Dels upphörde de svenska partibildningarna hattar och mössor att utöva något inflytande över svenskt politiskt liv från och med Gustaf III:s statskupp i augusti 1772. Dels inrättades 1789 en mer oberoende rikets högsta domstol som hädanefter var högsta överklagandeinstans även ifråga om besvär som gällde riksdagsvalen. Dessa institutionella förändringar skulle med andra ord vara förklaringen till förändringen av hur valprocessen hanterades.

Innebär detta att den tidigare skisserade jämförelsen med det amerikanska fallet är helt poänglös? Troligtvis inte. I kombination med den historiska ansatsen skulle jämförelsen med USA kunna skapa ett kontrastfall till den svenska utvecklingslinjen, ett fall som i vissa avseenden är mer likt Sverige efter tvåkammarriksdagens införande än vad Sverige är likt sig självt över tid. Med andra ord skulle falljämförelsen här kunna bidra till att avfärda vissa alternativa förklaringar till det svenska förloppet. Men notera att det då är jämförelsen av två historiska utvecklingslinjer ("jämförelser av jämförelser"), inte av två fall vid en given tidpunkt, som är poängen.

III

Låt mig nu försöka formulera mitt argument i mer generella termer. Som torde ha framgått grundar det sig på en bestämd uppfattning om vad det innebär att förklara något. Jag vill hävda att ett (av flera) grundläggande krav på en tillfredsställande förklaring inom statsvetenskapen är förmågan att kunna peka ut den eller de faktorer som givit upphov till det tillstånd eller den händelse som skall förklaras. Nyckelformuleringen här är "givit upphov till". En essentiell komponent av en förklaring, vill jag hävda, är att det vi förklarar är en *händelse*. Detta är i vissa fall helt uppenbart. Säger

vi till exempel att vi vill förklara ”varför något inträffade” följer det helt naturligt att det vill förklara är en händelse, eftersom ”att något inträffade” torde vara definitionen på en ”händelse”. Men ibland formulerar vi inte det vi vill förklara som en händelse, utan som ett tillstånd. Avsiktligt var det till exempel så jag ställde den förklarande frågan i exemplet om valfusk: varför var Sverige så pass befriat från valfusk redan vid tiden för tvåkammarriksdagens införande? Det jag hävdade att vi ville förklara i detta sammanhang var alltså ett tillstånd (frånvaron av valfusk), inte en händelse. Men min poäng är nu att även om den förklarande frågan är formulerad på det sättet så kräver ett tillfredsställande svar på den att vi kan visa hur detta tillstånd uppnåtts, dvs. genom vilken typ av händelse ett annorlunda tillstånd som rådde vid en tidigare tidpunkt senare förändrats.

Att hävda att förklaringar inom statsvetenskapen bör vara förklaringar av *händelser* är dock inte riktigt samma sak som att hävda att de bör vara förklaringar av *förändring* – även om det i förstone kan tyckas så. Ibland vill vi förklara frånvaron av förändring (eller stabilitet). Och ibland vill vi förklara sådana tillstånd som inte följer på tidigare förändringar av ett annat tillstånd. Låt säga att i landet L införs för första gången allmänna val vid tidpunkten T, och redan från början visar sig dessa val vara behäftade med omfattande valfusk. I landet L har det alltså aldrig inträffat en förändring i graden av valfusk – detta är ett till synes mer eller mindre permanent tillstånd som har rått så länge det alls är meningsfullt att tala om valfusk i L, dvs. så länge det har hållits val i landet. Innebär mitt argument om den historiska dimensionens primat att det inte är meningsfullt att tala om en ”förklaring” av valfusket i L? Här finns ju ingen tidigare tidpunkt vid vilken vi kan leta efter de faktorer som tycks ha ”givit upphov” till det tillstånd som ska förklaras.

Även när vi på detta sätt vill förklara ett tillstånd (eller frånvaron av förändring) tror jag dock att vi i regel kan säga att det i grund och botten är en serie enskilda händelser vi vill förklara. Det som ser ut som ett ”tillstånd” på en aggregeringsnivå brukar nämligen bestå av enskilda händelser på en annan, lägre nivå. Att valfusk förekommer kan, som en beskrivning av en egenskap hos ett land, betraktas som ett ”tillstånd”. Men detta tillstånd består ju av en serie handlingar utförda av enskilda aktörer som utför valfusket. Vill vi förklara valfusket i L är det således i grund och botten dessa enskilda handlingar vi vill förklara – dvs. de *händelser* som inträffar varje gång en aktör i L bestämmer sig för att, enskilt eller tillsammans med andra, begå den typ av handling som konstituerar eller leder till det aggregerade

fenomenet ”valfusk”. På denna aktörsnivå behöver det alltså inte heller vara en förändring som förklaras. I L kanske alla de relevanta aktörerna alltid beslutat sig för att begå valfuskhandlingar vid valen under den tid de hållits. Deras agerande har alltså inte förändrats. Det faktum att de träffat ett val – valet att *inte* hantera valprocessen på ett korrekt sätt – räcker emellertid för att vi ska kunna betrakta deras handlande som enskilda händelser värda en förklaring. Och att kunna belägga en sådan förklaring kräver återigen att den empiriska undersökningen ges en historisk dimension, i detta fall i form av ett närgånget studium av en serie (individuella eller kollektiva) beslutsprocesser.

På vetenskapsteoretisk jargong skulle man kunna formulera tre vetenskapsteoretiska principer på vilka mitt argument om den historiska dimensionens primat vilar. Den första är vad Wesley Salmon (1998: 287) kallar en *händelseontologi* (”event ontology”), dvs. ett antagande om att världen är konstituerad av en sammansättning händelser snarare än av en serie processer. Den andra principen är vad som något inadekvat brukar benämnas principen om ”metodologisk individualism”, men som kanske snarare borde kallas *ontologisk individualism*. Med andra ord antagandet (i motsats till holismen) om att samhällseliga makrofönelomen åtminstone i princip kan reduceras till fakta om individer.² Den tredje principen, slutligen, är en *kontrafaktisk förklarings teori*, närmare bestämt att en utmärkande egenskap hos en (orsaks)förklaring är att den besvarar den kontrafaktiska frågan om vad som *hade* hänt med utfallet som skall förklaras *om* inte förklaringen hade varit för handen (Woodward 2003). Det är denna teori som ligger bakom den mer vardagligare formuleringen ”givit upphov till”: att påstå att avpolitiseringsen av valöverklagandeinstitutet i Sverige ”gav upphov till” frånvaron av valfusk är att påstå att om inte överklagandeinstitutet hade avpolitiserats hade valfusket fortgått.³ Någon utförligare argumentation för dessa tre principer finns det tyvärr inte utrymme för här.

IV

Låt mig i stället, som avslutning, anföra några punkter som följer, och några som inte följer, av mitt metodologiska argument. Jag börjar med de senare. En första sak som *inte* följer av mitt argument är att statsvetare i framtiden bara borde arbeta med historisk metod, i den traditionella bemärkelsen, och således exempelvis sluta använda sig av statistiska

metoder. I princip är argumentationen för och emot så kallade ”kvalitativa” kontra ”kvantitativa” metoder densamma vare sig man står inför en historisk analys av ett enda fall eller inför en ahistorisk analys av ett eller flera fall vid en enda tidpunkt. Eftersom de två metodtraditionerna har kompletterande styrkor och svagheter bör de kombineras – även av en historieforskande statsvetare. Det finns således som jag ser det ingen motsättning mellan att ge den historiska dimensionen prioritet och att använda sig av statistisk metod. Skulle det ha funnits en sådan motsättning skulle det till exempel inte ha funnits något som kallas för tidsserieanalys. Men det gör det, även om denna metod ironiskt nog ibland klandras för att vara just ”ahistorisk” (Isaac & Griffin 1989).

En annan sak som inte heller följer av mitt resonemang är att den statistiska komparationen från och med nu helt borde överges. Som torde ha framgått har mitt argument för historiedimensionens primat vilat på ett antagande om hur en statsvetenskaplig *förklaring* bör vara beskaffad. Men all statsvetenskap ägnas ju som bekant inte åt förklaring, och så bör heller inte vara fallet. Statsvetenskapen är nämligen i minst lika stort behov av att producera goda *beskrivningar*. Och här hamnar nyttan av en statisk komparation, skulle jag vilja påstå, i en helt annan dager. När vi studerar samhällsfenomen väcks nästan ofrånkomligen vår nyfikenhet och undrar just när vi konfronteras med en beskrivning av det som är annorlunda. Denna effekt kan man givetvis även åstadkomma genom långa historiska tillbakablickar, men minst lika väl genom jämförelser med andra länder och platser inom ramen för en och samma tidsperiod. I beskrivande syfte fyller således den statistiska komparationen en betydelsefull funktion.⁴

Kontentan är alltså att den historiska dimensionen borde ges företräde, men att det fortfarande finns stora vinster att hämta från att förena den med en komparativ ansats. Poängen med denna komparativa ansats är dock inte primärt att förklara skillnader i utfall mellan de fall som jämförs, utan att förklara utfallet i vart och ett av fallen. Detta är en konsekvens som följer av mitt argument. Om en egenskap *Y* hos ett antal länder är det som ska förklaras är det till exempel lätt att förledas att tro att man måste hitta en egenskap *X* som också skiljer sig åt mellan dessa länder på ett sådant sätt att *X* och *Y* samvarierar. Men det är inte säkert att det finns något sådant *X*. I stället kanske orsaksfaktorn *Z* givit upphov till värdet på *Y* i vissa av länderna, medan orsaksfaktorn *W* givit upphov till ett annat värde på *Y* i de övriga länderna. Det

som krävs för att kunna visa detta är då inte en samvariation mellan Y och Z eller W *mellan* länder, utan en sådan samvariation *inom* länder *över tid*.

En andra sak, slutligen, som följer av mitt argument är att den metodologiska diskussionen om ”mätmassig jämförbarhet” (”measurement equivalence”) har fått en felaktig slagsida. Oproportionerligt mycket utrymme har genom åren ägnats åt att diskutera huruvida ett visst sätt att mäta ett samhällsvetenskapligt fenomen i ett visst land eller en viss nationell kontext är ”jämförbart” med, dvs. går att överföra till, ett annat land eller en annan nationell kontext. Vi har vant oss vid att i första hand grubbla över denna mätmassiga jämförbarhet mellan fall eller länder. Sedan har vi möjligen ovanpå detta lagt en ambition att också samla data över tid. Av mitt argument följer den omvända prioriteringsordningen. Eftersom den historiska dimensionen är den fundamentala bör vi i första hand grubbla över mätmassig jämförbarhet över tid, dvs. huruvida ett visst sätt att mäta ett samhällsvetenskapligt fenomen under en historisk period är ”jämförbart” med, dvs. går att överföra till, en annan historisk period.

Att jämföra eller inte jämföra är alltså inte frågan. Frågan är vad som ska jämföras och hur.

Noter

- 1 Att belägga detta systematiskt är föremålet för min i skrivande stund pågående undersökning av svenska valöverklaganden från 1719–1909. För den som vill ta del av mer anekdotiska belägg för svenskt valfusk kan jag rekommendera Malmström (1901).
- 2 Jag ser inget skäl att likställa detta ontologiska antagande med den ofta implicerade *metodologiska* rekommendationen att makrofenomen i alla sammanhang *bör* reduceras till fakta om individer. Hur långt ner i analysnivå ett förklaringsresonemang i varje enskilt fall bör drivas beror på sammanhanget och den aktuella teoretiska förklaringsdiskurs man vill anknyta till. Se Teorell & Svensson (2007: 67f).
- 3 Att förklara individuella beslut kräver som jag ser det samma sak, dvs. att man kan påvisa vilka egenskaper hos en viss aktör som, om de inte hade varit förhanden, hade givit upphov till ett annat beslut. Och detta gäller även om beslutet ifråga alltid är detsamma (dvs. aldrig innebär att något förändras). På denna punkt skiljer sig således min syn på förklaringar från Woodward (2003: 208f, 233ff), som menar att alla förklaringar måste vara ”change-relating”.

- 4 Dessutom är det faktiskt så att det under vissa speciella – och tyvärr mycket ovanligt förekommande – omständigheter går att belägga en förklaring med hjälp av enbart statistiska jämförelser av ett stort antal fall. Den statistiska tekniken för detta kallas för ”instrumentvariabelanalys”.

Referenser

- BENSEL, RICHARD FRANKLIN, 2004. *The American Ballot Box in the Mid-Nineteen Century*. Cambridge: Cambridge University Press.
- ESAIASSON, PETER, 1990. *Svenska valkampanjer 1866–1988*. Stockholm: Allmänna förlaget.
- FALKEMARK, GUNNAR, 1992. “Inledning: Svensk statskunskap under 350 år”, s 9–32 i Falkemark, Gunnar (red), *Statsvetarporträtt: Svenska statsvetare under 350 år*. Stockholm: SNS.
- ISAAC, LARRY & GRIFFIN, LARRY, 1989. “Ahistoricism in Time-Series Analyses of Historical Process”, *American Sociological Review* 54, s 873–890.
- JACOBY, VILLIAM, 1991. *Data Theory and Dimensional Analysis*. Newbury Park: Sage.
- JENKINS, JEFFERY, 2004. “Partisanship and Contested Election Cases in the House of Representatives 1789–2002”, *Studies in American Political Development* 18, s 112–135.
- KEYSSAR, ALEXANDER, 2000. *The Right to Vote: The Contested History of Democracy in the United States*. New York: Basic Books.
- LEWIN, LEIF, 2002. *Ideologi och strategi: Svensk politik under 130 år*. Stockholm: Nordstedts juridik.
- LIJPHART, AREND, 1971. “Comparative Politics and the Comparative Method”, *American Political Science Review* 65, s 682–693.
- MALMSTRÖM, CARL GUSTAF, 1901. *Sveriges politiska historia: Från Konung Karl XII:s död till statshvälfningen 1772*. Andra upplagan. Stockholm: Nordstedts.
- PRZEWORSKI, ADAM & TEUNE, Henry, 1970. *The Logic of Comparative Social Inquiry*. New York: Wiley-Interscience.
- SALMON, WESLEY, 1992. *Causality and Explanation*. Oxford & New York: Oxford University Press.
- SHEFTER, MARTIN, 1994. *Political Parties and the State: The American Historical Experience*. Princeton: Princeton University Press.

TEORELL, JAN & SVENSSON, TORSTEN, 2007. *Att fråga och att svara: Samhällsvetenskaplig metod*. Stockholm: Liber.

VEDUNG, EVERT, 1976. "The Comparative Method and its Neighbours", s 199–203 i Barry, Brian (red), *Power and Political Theory: Some European Perspectives*. London: John Wiley.

WALLIN, GUNNAR, 1961. *Valrörelser och valresultat. Andrakammarvalen i Sverige 1866–1884*. Stockholm: Ronzo boktryckeri.

WOODWARD, JAMES, 2003. *Making Things Happen: A Theory of Causal Explanation*. Oxford: Oxford University Press.